

HAR P
SANAT

TÜRK ASKERÎ HAVA GÜCÜ
Kuruluşu, İlk Seferleri,
Yükselişi ve Müstakil Kuvvet Olması
(1911-1950)

Doç. Dr. (E.) Hv. Öğ. Kd. Alb. Osman YALÇIN

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Yayın Yönetmeni: Murat Şerefoglu

Son Okuma: Mahmut Sakal

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

1. Basım, İstanbul, Temmuz 2025

ISBN: 978-625-9708-48-5

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

TÜRK ASKERİ HAVA GÜCÜ

Kuruluşu, İlk Seferleri,
Yükselişi ve Müstakil Kuvvet Olması
(1911-1950)

Doç. Dr. (E.) Hv. Öğ. Kd. Alb.
Osman YALÇIN

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevinin Yayın Esasları	9
SUNUŞ	13
ÖN SÖZ	17
GİRİŞ	23
BİRİNCİ BÖLÜM	35
Türklerde Havacılık Kavramının Kökleri ve Osmanlı Askerî Havacılığı	35
1. Türk Devlet Tôresinde ve Kültüründe Gökyüzü.....	35
2. Modern Havacılığın Doğuşu Öncesinde Türklerde Havacılık Faaliyeti.....	38
3. Havacılık Alanında Gelişmeler: Balon, Planör ve Uçaklar	46
4. Orduların Teşkilatında Uçakların Yer Alması	50
4.1. Havacılıktaki Gelişmelere Osmanlı Devleti'nin İlgisi ve Askerî Havacılığın Kuruluşu	52
5. 20. Yüzyıl Savaşlarının Karakterini Değiştirecek Bir Gelişme: Uçaklar.....	60
5.1. Savaşların Üçüncü Boyuta Taşınması: Trablusgarp Savaşı ve Uçaklar	61
5.2. Osmanlı Ordusunun Savaşta İlk Defa Hava Gücü Kullanması: Balkan Savaşları.....	67
5.3. Osmanlı Ordusunda Askerî Havacılığı Geliştirme Projesi.....	79
6. Kıtalararası Osmanlı Hava Seferi (8 Şubat 1914-22 Mayıs 1914)	81
6.1. Hava Seferi Öncesinde Yaşanan Önemli Gelişmeler	82
6.2. Kıtalararası Hava Seferi'nin Güzergâhı	87
6.3. Kıtalararası Hava Seferi'nden Anekdotlar.....	103
6.4. Seferin Osmanlı İdarecileri Üzerindeki Muhtemel Etkileri	110
6.5. Havacılık Tarihi Uzmanlarının Sefer Hakkındaki Düşünceleri.....	111
6.6. Seferin Cumhuriyet Dönemi'nde Gündeme Gelmesi.....	116
6.7. 100. Yılında Kıtalararası Osmanlı Hava Seferi'nin Değerlendirmesi	119
7. Osmanlı İmparatorluğu'nun Savaşa Girmesi Süreci.....	123
8. Çanakkale Cephesi'nde Osmanlı Askerî Havacılığı ve Harekâta Etkileri	129
8.1. Boğazların Osmanlı İmparatorluğu'nda Durumu.....	130
8.2. Cephede Savaş Öncesi Genel Durum	132
8.3. Çanakkale Cephesi'nin Açılması: Tarafların Durumu.....	135
8.4. Osmanlı Kara Ordusunun Durumu.....	140
8.4.1. Savaşın Başında Osmanlı Hava Gücü.....	141
8.5. Çanakkale Cephesi'nin Faaliyete Geçmesi	144
8.6. Çanakkale Cephesi'nde Muharebelerin Safhaları	146

8.7. Osmanlı Ordusunun Aldığı Savunma Tedbirler	147
8.8. İtilaf Güçlerinin Çanakkale'yi Geçmek İçin Aldığı Tedbirler.....	149
8.9. Çanakkale'de Tarafların Hava Harekâtı.....	150
8.9.1. 18 Mart 1915 Deniz Savaşı ve Öncesi Hava Harekâtı	150
8.9.2. Osmanlı Ordusunda 18 Mart Sonrası Savunma Planı	158
8.10. 25 Nisan Kara Harekâtı Öncesi Tarafların Hava Faaliyeti.....	162
8.11. Türk Hava Meydanları ve Konuşlanma Yerleri.....	167
8.12. 25 Nisan Çıkarması Öncesi İtilaf Güçleri Hava Gücü.....	168
8.12.1. Birinci Kirte Muharebesi'nde Hava Gücü Faaliyeti (25 Nisan 1915)...	170
8.12.2. İkinci Kirte Muharebesi (6-8 Mayıs 1915)	174
8.12.3. Üçüncü Kirte Muharebesi (4-6 Haziran 1915)	176
8.12.4. Kirte Muharebeleri Sonrası Tarafların Aldığı Önlemler.....	177
8.13. Zığındere Muharebeleri'nde Hava Faaliyeti (28 Haziran-5 Temmuz 1915)	178
8.13.1. Zığındere Muharebeleri Sonrası Hava Faaliyeti.....	181
8.14. Anafartalar Muharebeleri'nde Hava Faaliyeti (6-10 Ağustos 1915).....	184
8.15. Çanakkale Cephesi'nin SWOT Analizi.....	195
8.16. İç Faktörler (Güçlü ve Zayıf Taraflar).....	196
8.16.1. Tarafların Güçlü Yönleri (Strengths)	197
8.16.1.1. İttifak Güçleri.....	197
8.16.1.2. İtilaf Güçleri	198
8.16.2. Tarafların Zayıf Yönleri (Weaknesses).....	198
8.16.2.1. İttifak Güçleri.....	198
8.16.2.2. İtilaf Güçleri	199
8.17. Dış Faktörler (Fırsatlar ve Tehditler)	199
8.17.1. Tarafların Kullanabileceği Fırsatlar (Opportunities).....	199
8.17.1.1. İttifak Güçleri.....	199
8.17.1.2. İtilaf Güçleri	200
8.17.2. Taraplara Yönelik Tehditler (Threats).....	201
8.17.2.1. İttifak Güçleri.....	201
8.17.2.2. İtilaf Güçleri	202
8.18. Çanakkale Cephe'sinin PESTİD Analizi	202
8.18.1. Cephenin Politik Durumunun Analizi	203
8.18.2. Ekonomik Durumun Analizi.....	205
8.18.3. Sosyal ve Kültürel Durumun Analizi	206
8.18.4. Teknolojik Durumun Analizi	208
8.18.5. İnovatif Durumun Analizi.....	210
8.18.6. Demografik Durumun Analizi.....	211
8.19. Cephenin Değerlendirmesi ve Bıraktığı Miras.....	213
9. Irak Cephesi'nde Türk Hava Unsuru ve Cephe Faaliyetleri	217
9.1. Irak Cephesi'nin Açılması ve Irak'ta Türk Ordu Gücü	219

9.2. Irak Cephesi'nin Açılması Sürecinde İngilizlerin Faaliyeti.....	220
9.3. Savaşın İkinci Yılında (1915) Cephede Türk Hava Harekâtı.....	222
9.4. Savaşın Üçüncü Yılında (1916) Cephede Türk Hava Harekâtı.....	233
9.5. Savaşın Dördüncü Yılında (1917) Cephede Türk Hava Harekâtı.....	249
9.6. Savaşın Son Yılında (1918) Cephede Türk Hava Harekâtı.....	261
9.7. Değerlendirme ve Cephede Yaşanan Önemli Olaylar.....	271
9.8. Lojistik Faaliyet.....	274
9.9. Irak Cephesi'nin Sonucunda Ne Oldu?.....	278
10. Filistin Cephesi ve Cephede Osmanlı Hava Faaliyeti.....	280
10.1. Cephenin Açılması Öncesi Genel Durum.....	281
10.2. Filistin Cephesi'nin Açılması.....	282
10.3. 1915 Yılında Filistin Cephesi'nde Hava Faaliyeti.....	284
10.3.1. Birinci Kanal Harekâtı (14 Ocak-15 Şubat 1915).....	287
10.4. 1916 Yılında Hava Harekâtı ve Önemli Gelişmeler.....	288
10.5. İkinci Kanal Harekâtı (27 Temmuz 1916-05 Ağustos 1916).....	294
10.6. İkinci Kanal Harekâtı Sonrası Hava Harekâtı ve Gelişmeler.....	295
10.7. 1917 Yılı Hava Harekâtı.....	302
10.7.1. Filistin Cephesi'nde Gazze Muharebeleri.....	306
10.7.1.1. Birinci Gazze Muharebesi Hava Harekâtı.....	308
10.7.1.2. İkinci Gazze Muharebesi'nde Hava Harekâtı.....	310
10.7.1.3. İkinci Gazze Muharebesi Sonrası Tarafların Hava Faaliyeti.....	312
10.7.1.4. Yıldırım Ordularının Teşkili ve 1917 Yılı Hava Faaliyeti.....	318
10.7.1.5. Üçüncü Gazze Muharebesi'nde Hava Harekâtı.....	321
10.8. Savaşın Son Yılında Hava Harekâtı.....	329
10.9. Filistin Cephesi'nin PESTİD Analizi.....	351
10.9.1. Politik Açından Filistin Cephesi.....	352
10.9.2. Filistin Cephesi'nin Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi.....	355
10.9.3. Cephenin Sosyal Boyutu.....	357
10.9.4. Teknolojik Farklılığın Taraplara Etkileri.....	359
10.9.5. İnovatif Uygulamalar.....	367
10.9.6. Cephede Demografik Unsurun Analizi.....	371
10.10. Filistin Cephesi'nin Hava Harekâtı Boyutuyla Değerlendirilmesi.....	375
11. Mütareke Dönemi Genel Durum ve Lider Kadronun Harekete Geçmesi.....	378

İKİNCİ BÖLÜM.....	387
Türk Askeri Havacılığının Anadolu'da Yeniden Doğuşu.....	387
1. İşgal Altındaki İstanbul'dan Ankara'ya.....	388
2. İki Önemli Şahsiyet: Şehit Pilot Binbaşı Mehmet Fazıl Bey ve Müteşebbis Erzurumlu Nafiz Kotan Bey.....	393
3. Şehit Hava Pilot Binbaşı Mehmet Fazıl Bey'in Mesleki Yaşamı ve Harp Tarihine Katkıları.....	399

3.1. Şehit Hava Pilot Binbaşı Fazıl Bey'in Hayatı	399
3.2. Havacılığa İntisabı.....	401
3.3. Balkan Savaşları'ndaki Faaliyeti.....	402
3.4. Birinci Dünya Savaşı'nda Pilot Üsteğmen Fazıl Bey	406
3.4.1. İstanbul Semalarında Kadıköy Üzerinde Türk-İngiliz Hava Muharebesi (25.10.1918)	415
3.5. Mütareke Döneminde Yüzbaşı Fazıl Bey	419
3.6. Millî Mücadele'ye Katılması ve Tayyare Bölüğüne Komuta Etmesi	421
3.6.1. Millî Mücadele Yıllarında Üstlendiği Sorumluluklar	423
3.6.2. İnönü Muharebeleri'nde Hava Harekâtına Katkıları	425
3.6.2.1. Yedi Yunan Uçağına Karşı Hava Muharebesi	426
3.6.3. Kütahya-Eskişehir Muharebesi'nde Çalışmaları.....	427
3.6.4. Yunanların Hava Muharebesine Daveti	428
3.6.5. Sakarya Meydan Muharebesi'ne Katkısı	429
3.6.6. Büyük Taarruz'da Hava Harekâtındaki Rolü	431
3.6.6.1. Başkomutan Mustafa Kemal'in Huzuruna Çıkışı ve Binbaşılığa Terfi Ettirilmesi	436
3.7. Millî Mücadele Sonrasında Yapmış Olduğı Çalışmalar	438
3.8. Binbaşı Fazıl Bey'in Şehadeti	440
3.9. Şehadeti Sonrasında Yapılan Anma Etkinlikleri ve Komutanların Değerlendirmeleri.....	441
3.10. Fazıl Bey'in Şahsında Dönüşümcü Liderliğin Yansımaları	443
a) İdealleştirilmiş Etki Oluşturma	444
b) Telkinle Güdüleme Verme.....	444
c) Entelektüel Uyarım Sağlama.....	444
d) Grubun Çıkarlarını Kendi Çıkarları Üzerinde Tutma	445
3.11. Yaşamından Alınacak Dersler	446
4. Servetini Başkomutanın Emrine Veren ve Orduya Dört Uçak Bağışlayan Girişimci	449
5. 33 Yılda Dört Kişilik Komisyondan Müstakil Orduya Dönüşen Hava Gücü.....	453
6. DEĞERLENDİRME	475
7. SON SÖZLER	485
KAYNAK TAHLİLİ	493
KAYNAKLAR.....	549

HARP SANAT YAYINEVİ'NİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynak-

lardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibariyle daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

DOÇ. DR. (E) HV. ÖĞ. KD. ALB. OSMAN YALÇIN

Doç. Dr. (E.) Hv. Öğ. Kd. Alb. Osman Yalçın 10 Nisan 1971 tarihinde Mersin'in Anamur ilçesine bağlı Dereköy Köyü'ne bağlı Küseğen Mahallesi'nde doğmuştur. İlköğretimi Gülnar Yarması, ortaöğretimi Anamur Lisesinde tamamlamıştır. 1989 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ile Hv. Asb. MYO'yu kazanmıştır. Maddi gerekçelerin ağır basması ile askerî okulu tercih etmiş ve Türk Hava Kuvvetlerine katılmıştır. 1990-2018 yılları arasında Diyarbakır, Eskişehir, İzmir, Ankara ve İstanbul'da muhtelif birliklerde İkmal Astsubayı, İkmal Subayı ve Öğretmen Subay branşlarında görev yapmıştır. Subay Yetiştirme Eğitimi (HİLYOK) Okulu ile Komutanlık ve Karargâh Subaylığı Eğitimi (KOMKARSU) mezunu olup Yrd. Doç.Dr.Kd.Alb. olarak emekli olmuştur.

Meslek hayatı süresinde eğitim çalışmalarını sürdürmüş ve 1994 yılında yeniden tarih bölümünü kazanıp 1998 yılında mezun olmuştur. Yazar, ayrıca iktisat ve sosyoloji bölümlerinden lisans, cumhuriyet tarihi alanında yüksek lisans ve doktora, uluslararası ilişkilerden yüksek lisans mezunudur. 2019 yılında Siyasi Tarih alanında Doçent unvanı almıştır.

Akademik alanda çalışmaları bulunan Doç.Dr. Osman Yalçın'ın *Türk Hava Harp Sanayii Tarihi* ve *Türk Hava Gücü (1911-1950)* isimli eserleri muhtelif yayınevlerinde basılmıştır. Cumhuriyet Tarihi, Siyasi Tarih, Askerî Tarih, Hava Harp ve Havacılık Tarihine dair makaleleri, bildirileri, kitapları, konferansları ve TV programları bulunan Yazar akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

SUNUŞ

Havacılık, uçağın ilk uçuşuyla başlatılırsa da planörler, balonlar, bilimsel çalışmalar, amatör çalışmalar ve uçmaya yönelik hayallerin tarihine doğru geriye gidildiği zaman binlerce yıllık bir geçmişe sahip olduğu görülecektir.

Şüphesiz modern anlamda ve etkileri bakımından 20. yüzyıl havacılığın doğduğu yüzyıldır, hatta havacılık yüzyıldır. Hiçbir sektör kısa zamanda gelişip insanlığın tarihini bu kadar kökten değiştirmemiştir. Havacılığın büyük etkisine rağmen tarihinin yazımı konusunda yeterli çaba gösterilmemiştir. B. Franklin Cooling, “Her nedense tarihçiler ve özellikle askerî tarihçiler kendilerine ait bilim tarihinin yararını, bugün ulusal savunmayla görevli kişilere nakletmeyi başaramamışlardır.” der. Tabii tarih yazmaktan amaç dersler çıkarıp geleceği daha iyi kurgulamaya çalışmak olmalıdır. Ne var ki bu zor bir iştir. Büyük bir strateji ve devamlılık ister. Charles Ardant du Picq, “Hiç kimse, yarını anlamak için dünü anlamak gerektiğini kabul etmek istemez; zira dünün olayları hiçbir yerde açık olarak yazılı değildir. Dünün dersleri sadece görmeyi bildikleri için hatırlamayı bilen kişilerin hafızalarında yaşamakta ve bu kişiler, hiçbir zaman konuşmamışlardır.” ifadeleriyle bu duruma değinir.

Havacılık ordulara girdiği yılların hemen akabinde Birinci Dünya Savaşı başlamıştır. Savaş, ordular bu yeni gücü anlama ve kullanım prensiplerini doktrinize etme zamanı bulamadan başlamıştır. Kuşkusuz ki bundan da en fazla etkilenen, endüstriyel anlamda en çok gelişmiş olan ülkeler olmuştur. Daha 1915 yılında, bir Alman hava gemisinin Hull’a taarruzunda oluşan infiali bir milletvekili, Arthur Balfour’a anlatırken, “Akını takip eden gece verilen bir başka alarm üzerine on binlerce kişi şehri terk etti; kadınların çığlıklarını duymak, üzüntü vermektedir. Birkaç düzine uçağa sahip olmamıza müsaade edin.” demekteydi. İngiliz yetkililer düşmanı havada mağlup edip savaşı düşmanın kalpgâhına götürmedikçe başarılı olunamayacağını öngörmekteydi. Üstelik savaşı havada kazanmak yeterli değildi ve bu üstünlüğü sürdürebilmek gerekmekteydi. Hava gücünün önemli bir farkı, hava hâkimiyetini bir defalık sağlamanın yetersizliği idi. Havacılıktaki hemen bütün temel strateji ve taktikler Birinci Dünya Savaşı yıllarında ordular tarafından

denenmiş, takip eden yıllarda ise uçak ve donanımlarının iyileştirilmesi için çalışılmıştır. Şüphesiz savaş yıllarında bu teorilerin tecrübe edilmesi uçağın askerî teşkilatlara giriş tarihleriyle ilgilidir. Wright Kardeşler'in uçağı tanıtılmaları iki yıl daha erken olsaydı orduların havacılıkla ilgili tartışmaları ve gereksiz birçok tutum savaş öncesinde bitmiş olacaktı.

Türkler, uçağın gücünü ve muharebe sahasına olan etkilerini takdir edenlerin başında gelir. Sanayi alanında yetersizliklere rağmen güçlü bir hava gücü inşası için oldukça erken ve istekli davranmışlardır. Güçlü bir hava kuvveti kurmanın yanında bu kuvvetin sürdürülebilirliğini günümüze kadar da başarıyla devam ettirmişlerdir. Bütün bu öngörülere rağmen, harbin uzun yıllarında müttefiklerinin verdikleri uçaklara bağlı kalmaları büyük bir eksiklik olmuştur. Bu eksikliği cephedeki Türk subayı iyi analiz etmiştir. Filistin Cephesi'nde Osmanlı ordusuna yönelik hava harekâtı âdetâ imparatorluğun sonunu getirmiştir. Millî Mücadele yıllarında da en çok sıkıntı çekilen alan, hava gücünün Anadolu'da harekâta hazırlanmasında karşılaşılan güçlükler olmuştur. Yunanların sayısı 100'ü geçen uçağına karşı mütevazı rakamlarla, bazen sayısı yalnız ikiye düşen uçakla mücadele edilmeye çalışılmıştır.

Uçağın en önemli ayırt edici boyutu, tek başına bir harekât alanı oluşturabilmesi, harekât icra etmesi, savaşa yön vermesi ve savaşlarda harekâtın bağımsız bir vasıtası olarak kullanılabilmesidir. Bu durumu erken fark edenler olduğu gibi fark edemeyenler de olmuştur. İki savaş arasında havacılığın stratejik bir unsur olduğunu öngörenlerin başında Türkler gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadronun büyük ekseriyeti 1911'den beri kesintisiz 11 yıl süren Büyük Harp'te uçağına aşina olmuşlar ve aynı zamanda uçağı sevmişlerdir. Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte Türk semalarının Türk yapımı uçaklarla Türk pilotları tarafından korunması bir politika olarak benimsenmiş ve bu alanda önemli adımlar atılmıştır. Güçlü ve profesyonel bir hava gücü kurulmuş, ne var ki Hava Kuvvetleri Komutanı Hava Orgeneral Abidin Ünal'ın da ifade ettiği gibi hava harp sanayisi kurulması noktasında geride kalmıştır.

Atatürk Dönemi her alanda olduğu gibi havacılığın da bölgesel bir güç hâline geldiği, sivil havacılığın kurulduğu ve hava endüstrisinde özel teşebbüsün hayat bulduğu, askerî ve sivil havacılıkta olduğu gibi teknik havacılıkta da eğitimli bir kadronun yetiştirilmesi yönünde önemli projelerin hayata geçirildiği bir dönem olmuştur. Nitekim Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığının müstakil olarak yapılması da Atatürk'ün ölümünden kısa zaman sonra ha-

yata geçirilmiştir. Müstakil olmaya yönelik temel çalışmaların hemen hepsi Atatürk'ün sağlığında tamamlanmış bulunuyordu.

Şüphesiz havacılık konusu Türk ve dünya havacılığı bakımından çalışılması gereken önemli bir sahadır. Bu çalışmada kısa tarihî bir kesit örnekleme yapılarak hazırlanmıştır. Yrd. Doç. Dr. Hv. Öğ. Alb. Osman Yalçın'ı Türk havacılığının müstakil kuvvet olma yolundaki sürecini, dünyadaki gelişmeleri de dikkate alarak bilimsel bir yöntemle kitaplaştırması sebebiyle kutluyorum. Alana yönelik bu çalışmanın öncelikle bilim dünyasına ve takiben içinde yer alan anekdotlar, üslubu ve sadeliği ile okuyanlara katkı sağlayacağını ümit ediyorum.

Prof. Dr. İlber Ortaylı

